

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis kerckhof, Muscartstraat 14, 8400 Oostende

VLIZ vzw
Wandelaarkaai 7
B-8400 Oostende
België

Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**

Jaargang 38
2018

Periodiek van **De Strandwerkgroep, vereniging voor mariene biologie**

Voorzitter

Jeanpaul Vanderperren

Hoogstraat 137, 1980 Zemst

☎ 015/34.07.81 (thuis)
0472/94.14.48 (gsm)**e-mail :**jeanpaul.vanderperren@telenet.be**Secretaris**

Tom Ameye

Spaanse Lindebaan 175, 1850
Grimbergen

☎ 0475/69.06.27

e-mail : tom.ameye@skynet.be**Penningmeester & ledenadministratie**

Floris Verhaeghe

Torhoutstraat 124, 8610 Kortemark

☎ 0479/89.01.09

e-mail : plattekaas@hotmail.com**Redactieraad - De Strandvlo**

Ingrid Jonckheere

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 402, 8670
Koksijde☎ 058/52.19.46 (thuis)
050/81.37.68 (ouders)
0475/25.52.82 (gsm)**e-mail :** ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be

Guido Rappé

Kapelstraat 3, 9910 Ursel

☎ 09/374.39.68
0485/91.81.93**e-mail :** guido.rappe@gmail.com**Public Relations**

Aàron Fabrice

R. Buylestraat 11, 8670
Oostduinkerke

☎ 0492/77.31.28

e-mail : aaron.fabrice@gmail.com**Bestuurslid**

Francis Kerckhof

Muscarstraat 14, 8400 Oostende

☎ 0473/95.30.59

e-mail : fkerckhof@naturalsciences.be**Website:** www.strandwerkgroep.be - **Vragen ?** info@strandwerkgroep.be**Facebook:** <https://www.facebook.com/Strandwerkgroep/>**Strandvondsten:** waarnemingen@strandwerkgroep.be**Webcontact:** Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)**Abonnementenprijs 2018**Belgische leden: **17 Euro**. Buitenlandse leden: **20 Euro**.

Te storten op:

IBAN **BE19000149342412**BIC **BPOTBEB1**

op naam van "De Strandwerkgroep" p/a Floris Verhaeghe (zie hoger).

❖ Foto cover: *Paardenvisser Oostduinkerke 31/10/2015* (foto: Ingrid Jonckheere)

INHOUD

Jaargang 38 nr. 3 (2018)

Inhoud, Bestuursmededelingen, Laagwatertabel, Excursiekalender SWG 2018, Excursieprogramma Slak-in-Du – 2018, Excursiekalender Nederlandse SWG 2018, Meerdaagse 2019	69
Floris Verhaeghe Gruisverslag van de meerdaagse excursie van 2016 naar Guidel (Zuid-Bretagne)	74
Francis Kerckhof Nieuws van het Klein Strand van Oostende	88
Floris Verhaeghe Verslag van de brakwaterexcursie van 9 september 2018 rond de Ganzepoot in Nieuwpoort	92
Aäron Fabrice Massale stranding van Wijde mantels (<i>Aequipecten opercularis</i>) en andere leuke schelpensoorten aan de Franse Noordkust	98
De meeuw	100

WOORD VOORAF

Deze uitgave van de Strandvlo is, naast de gebruikelijke aankondigingen van excursie en activiteiten, volledig gevuld met excursieverslagen. Enkele leden van de Strandwerkgroep pluisten met monnikengeduld hun tijdens de meerdaagse excursie van 2017 verzamelde gruisstalen uit, met als resultaat een erg fraaie soortenlijst met niet minder dan een 120-tal soorten slakken en een 60-tal soorten tweekleppigen. Andere leden gingen op stap naar het Klein strand te Oostende of kozen voor de Noord-Franse stranden en goten hun waarnemingen en bevindingen in een verslagje.

Op 9 september 2018 organiseerden we een brakwaterexcursie rond de Ganzepoot in Nieuwpoort. Ondanks dat dit niet onze vertrouwde 'biotop' is, was er een ruime opkomst. Flor maakte een interessant verslag van deze namiddag.

Tot slot een bijna poëtische beschrijving van 'de meeuw'. Hoe meningen kunnen veranderen in de tijd, nu ergeren veel mensen zich aan het gedrag van de meeuw en worden maatregelen genomen voor de 'overlast' die ze bezorgen!

Veel leesplezier. (IJ)

Bestuursmededelingen

Lidgeld - NB onderaan op naametiket van De Strandvlo

Staat er op het naametiket NB dan wil dit zeggen dat het lidgeld nog niet betaald is. Als na uitgave van het tweede nummer van een jaargang het lidgeld nog steeds niet betaald is, sturen we geen tijdschrift meer op.

Het lidgeld bedraagt voor de **Belgische leden 17 Euro**; voor de **Nederlandse leden** bedraagt het lidgeld **20 Euro**.

Het lidgeld kan betaald worden op de Bank van De Post, **BIC** BPOTBEB1, **IBAN** BE19000149342412. Voor de nieuwe leden, hartelijk welkom.

(IJ)

Laagwatertabel Oostende – oktober, november, december 2018 (weekends)

oktober

Za 06/10	05:47-18:22
Zo 07/10	06:49-19:15
Za 13/10	11:00-23:25
Zo 14/10	11:39
Za 20/10	05:21-17:57
Zo 21/10	06:21-18:45
Za 27/10	10:00-22:24
Zo 28/10	09:40-22:04

november

Za 03/11	03:11-15:49
Zo 04/11	04:26-16:59
Za 10/11	09:00-21:21
Zo 11/11	09:37-21:58
Za 17/11	02:24-15:00
Zo 18/11	03:22-15:56
Za 24/11	08:01-20:23
Zo 25/11	08:43-21:05

december

Za 01/12	01:36-14:12
Zo 02/12	02:43-15:20
Za 08/12	08:07-20:26
Zo 09/12	08:44-21:01
Za 15/12	00:07-13:07
Zo 16/12	01:26-14:08
Za 22/12	07:01-19:21
Zo 23/12	07:46-20:06
Za 29/12	00:09-12:43
Zo 30/12	01:08-13:44

LW te :	
Boulogne	43 min. vroeger
Calais	19 min. vroeger
Duinkerke	9 min. vroeger
Nieuwpoort	2 min. vroeger
Zeebrugge	8 min. later
Vlissingen	30 min. later

(IJ)

Excursiekalender SWG – 2018

- **Zaterdag 29 december : Eindejaarsexcurisie.**
De laatste excursie van onze Strandwerkgroep die traditiegetrouw doorgaat in De Panne.
Afspraak : om 11h30 af op het einde van de Dynastielaan. Het laagwater is om 12h44. Voor de lunch kunnen we onze picknick opeten in Duinpanne (vroeger De Nachtegaal Olmendreef, De Panne). Ook na de wandeling kunnen we nog napraten in Duinpanne.

(IJ)

Excursieprogramma Slak-in-Du – 2018

- **Zaterdag 24 november 2018 van 14 tot 17uur**
Slak-in-Du jaarvergadering en determinatiemiddag met aansluitend etentje.
Afspraak : Afspraakplaats: de Jeugdherberg “De Ploate” Langestraat 72, Oostende 8400. <http://www.jeugdherbergen.be/nl/contact-oostende>
Contact Franky Bauwens, GSM 0486 87 13 02
of franky_bauwens@hotmail.com

Excursieprogramma Nederlandse SWG – 2018

* Vooraf aanmelden bij Mick Otten (06-28964475 of mjotten@kabelfoon.nl).

- **Zaterdag 10 november : SWG-excurisie naar de Flaauwers Inlaag.**
Afspraak : **9:30 uur.** We gaan de getijdepoel aan de binnenkant bekijken (westzijde). Om stenen te keren heb je iets hogers dan laarzen nodig, dus waadpak of duikpak (het laatste al of niet met duikbril en snorkel) en anders kijken wat anderen aandragen. Verzamelen: bij de grote (westelijke) parkeerplaats bij Café De Heerenkeet.
- **Zaterdag 1 december : stenen keren bij Neeltje Jans.**
Afspraak : **12:30 uur.**
Verzamelen: bij parkeerplaats bij getijdenpoel/Topshuis.

MEERDAAGSE EXCURSIE 2019 - COTENTIN KUST EN CHAUSEY-EILANDEN

Volgend jaar gaat de meerdaagse naar Normandië, met logement te Granville. Het is een mooie gevarieerde kust, zandstranden, rotsen, met als hoogtepunt de excursie(s) naar de Chausey-eilanden. De stad Granville is ook zeker een bezoekje waard. We verblijven in het Centre Nautique Régional Granville (<http://centre-regional-nautisme-granville.fr/>) van 17 tot 23 april op basis van vol pension. We verbleven daar ook in 2007.

We hebben voorlopig een optie genomen voor 35 personen met 10 kamers van 2 personen, de rest van de kamers is van 3 of 4 personen. Er is steeds één sanitair (douche, wc, lavabo) per 2 kamers.

De prijs bedraagt **350 euro** per persoon. Hierin zijn begrepen:

- alle maaltijden, van avondmaal op 17/4 tot en met middagmaal (lunchpakket) op 23/4
- de maaltijden worden verstrekt onder de vorm van zelfbediening en bestaan uit een voorgerecht, keuze tussen twee hoofdschotels, kaas en dessert. Sommige dagen nemen we een picknick mee
- Drank bij de maaltijden,(wijn, cider, water, koffie, thee bij het ontbijt)
- 6 overnachtingen (beddengoed is voorzien)
- gebruik van lokaal / aquarium
- gratis WiFi
- verblijftaks

Gelieve bij inschrijving ook te vermelden of je vegetarisch wil eten en of je een speciaal dieet volgt.

We maken één of twee excursies naar de Chausey eilanden , in functie van de grootte van de groep kunnen we van een groepstarief genieten, reken op ongeveer 23€ heen en terug.

Het vervoer is niet in de prijs begrepen en dient door de deelnemers zelf georganiseerd te worden (carpooling).

Eventuele schade veroorzaakt door de deelnemers kan niet verhaald worden op de Strandwerkgroep. Wees daarom in orde met uw eigen familiale verzekering burgerlijke aansprakelijkheid.

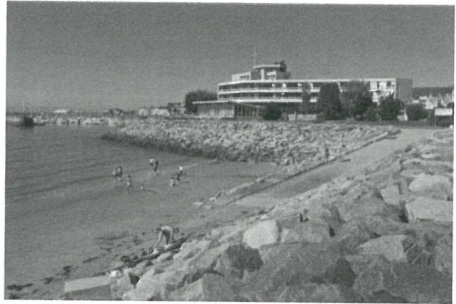
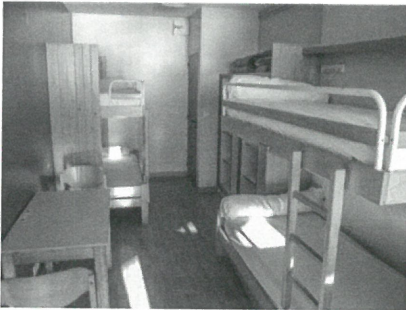
De *fruits de mer* regelen we later.

Hoe inschrijven?

Inschrijven kan vanaf nu per e-mail aan JP Vanderperren, jeanpaul.vanderperren@telenet.be en meteen 350 **euro** per persoon over te schrijven op rekening 000-1493424-12 op naam van:

“De Strandwerkgroep België”
p/a Floris Verhaeghe, Tourhoutstraat, 124
8610 Kortemark
met de vermelding Granville 2019”

Door in te schrijven verklaart u zich akkoord met bovenstaande voorwaarden

Tentoonstelling 'Wier Algemeen': over het leven van wier en het wier in je leven.

Zeewieren en algen komen overal ter wereld voor in zoet, brak en zout water. De toepassingen van zeewier zijn ontelbaar. Zeewier zal in de toekomst in onze keuken ongetwijfeld populairder worden, zeker als het ontdekt wordt als supervoedsel voor toekomstige generaties.

De tentoonstelling 'Wier Algemeen' is gratis toegankelijk tijdens de openingsuren van BC Duinpanne, Olmendreef 2 in De Panne.

Gruisverslag van de meerdaagse excursie van 2016 naar Guidel (Zuid-Bretagne)

Floris Verhaeghe m.m.v. Joris Hoozee en Frank De Winter

In schelpengruis zitten doorgaans kleinere soorten, of juveniele schelpen, die op de meerdaagse excursies zelf door hun afmetingen amper bewust kunnen gevonden worden, laat staan gedetermineerd. Vaak is het gruis erg soortenrijk en levert het een belangrijke aanvulling voor de soortenlijst van de mollusken.

Op de meerdaagse zelf is er hooguit tijd om het verzamelde gruis te drogen en netjes te verpakken voor de terugrit. Eens thuisgekomen wenken de dagelijkse beslommeringen en verdwijnt het gruis voor onbepaalde tijd in de kast. Zo raken mijn gruisvondsten zelden tijdig verlezen om opgenomen te worden in het verslag van de meerdaagse.

Andere gruisliefhebbers verkeren vaak in hetzelfde schuitje. Naast mijn eigen vondsten integreer ik daarom ook de gruislijstjes van Joris Hoozee en Frank De Winter. Hun gruisvondsten haalden immers evenmin het verslag van de meerdaagse (Severijns, 2017) gehaald. Met onze gruisstalen samen bekomen we een erg fraaie soortenlijst van een 120-tal soorten slakken en een 60-tal soorten tweekleppigen. Twee derde hiervan is nieuw voor de soortenlijst van de meerdaagse, wat uiteraard noopt tot deze aanvulling.

Het verzamelen van de gruisstalen

De kunst bestaat erin om tijdens het afschuimen van het strand de goeie gruisplekjes te vinden. De geconcentreerde aanwezigheid van algemene soorten als Naaldje (*Bittium reticulatum*) en Kleine drijfhoorn (*Rissoa parva*) is doorgaans het teken dat je een goed gruisbankje te pakken hebt. Of het ook soortenrijk is, dat moet dan later blijken. Die plekjes vinden, dat is een combinatie van fingerspitzgefühl en geluk. Het komt er op neer te proberen inschatten hoe de stromingen over de zeebodem en langs de rotsen schuiven en waar dan de luwtes liggen waar het schelpengruis zou kunnen gaan ophopen. Tegelijk is het vaak goed om heel veel te stappen en niet te lang stil te staan op 1 goeie plek. Zo heb je vanzelfsprekend ook meer kans om op de goeie plekjes te botsen.

De gruisstalen die we verzamelen zijn meestal een mengstaal, kleine beetjes gruis van iedere plek die interessant lijkt. Ik probeer de volumes wat te beperken omdat het verlezen nadien zoveel tijd inneemt. Soms ziet het gruis er echter onweerstaanbaar veelbelovend uit en dan ga je toch keer op keer door de knieën ... En zo kwam ik op deze meerdaagse van 3 excursieplekken terug met telkens zo'n anderhalve à 2 liter gruis. Joris liet zich verleiden tot gelijkaardige volumes, Frank hield het op een halve liter gruis per locatie.

De verwerking van het gruis

Ondanks de behoorlijke volumes besloot ik toch maar de klassieke methode van het verlezen toe te passen: korrel voor korrel onder de bino (stereoscopische microscoop) à rato van 50 tot 100 gram per avond ... Een experiment met het in water gieten van het gedroogde gruis, waarbij de schelpjes dan zouden komen bovendrijven, bleek namelijk toch niet zo bevredigend. Teveel schelpjes zonken naar de bodem.

Mijn gruis werd eerst verschillende malen gezeefd: eerst over een zeef met mazen van 5x5 mm, vervolgens 2x2 mm en ten slotte 1x1 mm. Als in de te verlezen fractie de korrel een beetje van dezelfde grootteorde is, vlot het verlezen immers beter. In iedere fractie bleken trouwens nog schelpjes aanwezig. Enkel van Erdeven werd het residu énkél op 5x5 mm gezeefd aangezien dat grover gruis betrof. Ook Joris zeefde eerst over 5x5 mm; enkel als nog teveel fijn zand aanwezig was, ging het gruisstaal nog eens over een zeef van 0,5x0,5 mm alvorens dat koffielepel per koffielepel te verlezen.

Eerst haal ik alle schelpjes uit het gruisstaal, daarna wordt alles op naam gebracht op basis van de gekende standaardwerken Graham (1988), Thompson (1988), Jones & Baxter (1987) en Tebble (1966). Een aantal soortengroepen of groeistadia zijn evenwel niet al te evident te determineren met bovenvermelde literatuur. Zoekend naar meer houvast ben ik gebotst op een aantal interessante bijkomende bronnen: Ohnheiser & Malaquias (2013) voor de schepjes (*Philinidae*), Høisæter (2014) voor de *Pyramidellidae*, Bouchet & Guillemot (1978) voor het genus *Triphora* (*Marshallora*) en ten slotte werd voor de juveniele tweekleppigen dankbaar gebruik gemaakt van de schitterende website van het Nationaal Museum van Wales (Marine Bivalve Shells of the British Isles).

Hieronder bespreek ik kort de 3 excursielocaties waar gruis werd verzameld. Daarna ga ik heel bondig in op een aantal determinatiekwesties en merkwaardige soorten.

Erdeven – La Roche Sèche – 7 april 2016

Op de eerste excursie in Guidel zelf kon ik geen goed gruis verzamelen. Met enige nervositeit was de hoop op goed gruis dus gevestigd op de tweede excursie. Het vinden van de afspraakplek, zonder GPS, bleek een behoorlijke uitdaging en eindelijk aangekomen had het gros van de groep al het zeegat gekozen. De zandige baai zag er erg mooi uit, maar bij lage laagwaters is het toch eerder het moment om de uitzonderlijk droogvallende rotseilandjes en tussenliggende beschutte strandjes zelf te gaan verkennen, in de hoop ook één en ander fraais in situ te kunnen aantreffen.

Eigenlijk viel het wat tegen van goeie gruisplekken. La Roche Sèche bleek een behoorlijk geëxposeerde rotsformatie met weinig luwe plekjes waar fijn schelpengruis rustig wordt gesorteerd. Met de moed der wanhoop verzamelde ik dan maar lukraak handjes eerder grof gruis, aangevuld met wat fijner materiaal uit de weinig frequente zones met kleinere korrel. Omdat ik toch wat op mijn honger bleef zitten, ben ik nog het zandstrand, dat noordwestelijk op La Roche Sèche aansluit, gaan verkennen. Op een occasionele Zeeklit na viel daar eigenlijk amper iets te rapen.

Groot was dan ook mijn verbazing toen mijn gruisstaal zo'n 120 soorten bleek te bevatten. De gruisstalen van Joris en Frank leverden nog eens 16 bijkomende soorten op. Zowaar het soortenrijkste gruis van de meerdaagse. Weliswaar waren de aantallen per soort, ook van algemene soorten, niet zo groot. Ongetwijfeld een rechtstreeks gevolg van het feit dat het eerder grof en weinig gesorteerd gruis betrof.

Quiberon 8-4-2016

Tijdens de excursie in Quiberon gingen we het strand op in de uiterste punt van het schiereiland, de Pointe du Conguel. Ter hoogte van de parking verkende ik gedurende enkele uren de zuidelijke zijde. Bij het laagste water stak ik ook even over naar het '*Îlot de Toul-Bihan*' (daar was eigenlijk niet zoveel te beleven) om vervolgens opnieuw via de zuidelijke zijde terug te keren. Tussen de diverse rotsmassieven zijn her en der zandige stroken waar het hoorntjesgruis mooi wordt uitgesorteerd. In de bredere zandige zones ging het vooral om fijn gruis. In smallere zandige zones tussen de rotsen, vaak loodrecht op de golven, slaat grover gruis neer. Telkens ik een interessante fractie zag, ging een staaltje in de gruispot. Op het einde van de excursie had ik zo 2 liter gruis verzameld. Bij een eerdere meerdaagse in 2006 (Damgan), waren we ook al eens naar Quiberon getrokken. Dat was toen mijn eerste pot gruis die ik helemaal alleen had gedetermineerd (Verhaeghe, 2010). Toen klopte ik af op 47 soorten (uit een staal van een 200ml) deze keer vond ik iets meer dan 100 soorten. Joris als Frank voegden hier nog 6 soorten aan toe. Frank verzamelde zijn gruis op de meest oostelijke kant van de Plage du Conguel.

Île Raguénez – 9 april 2016

De omgeving van Île Raguénez zag er op luchtfoto al veelbelovend uit. Een eiland, dat door een rotsachtige, droogvallende landbrug, verbonden wordt, dat levert vast interessante stromingen op waarbij één en ander blijft haperen. Eens aangekomen, bleek dat inderdaad het geval. Vooral aan de westelijke zijde wisselen rotsachtige zones af met meer zandige stroken waar met het blote oog in het gruis al een hoop soorten konden opgemerkt worden.

Vlak tegen het eiland, eveneens aan westelijke zijde, was ook een klein strandje. Door de behoorlijke aantallen *Cytherea (Mangelia) coarctata* die er met het blote oog te rapen vielen, was op het strand al meteen duidelijk dat dit wel eens een veelbelovend kon worden. Na het verlez en werd afgeklopt op 125 soorten. Joris deed daar nog eentje bovenop en Frank vier.

Enkele determinatiekwesties

Hieronder lijst ik enkele lastige of verraderlijke gevallen op. Kwestie dat iedereen kan leren uit mijn determinatiemiserie en -missers. Zeker als het soorten betreft die je niet al te vaak vindt, is het handig om er ooit al eens op gewezen te zijn zodat die kennis ergens in het achterhoofd blijft hangen.

- Initieel dacht ik in het gruis van Erdeven nogal wat Kleine spieshorentjes (*Aclis minor*) te vinden maar bij nader inzien bleek het uiteindelijk om slechts 1 exemplaar te gaan. Alle andere huisjes waren juveniele Penhorens (*Turritella communis*) die eveneens enkele richels hebben op de windingen maar zich onderscheiden door het ontbreken van een navel. Daarnaast zijn de windingen eerder hoekig en niet mooi afgerond zoals bij het klein spieshorentje (Figuur 1). Altijd oppassen geblazen met juvenieltjes!

- Het genus *Brachystomia* en *Odostomia* zijn vaak lastige klanten. Met Graham (1988) wil het niet altijd goed vloten, de huisjes zijn soms ook wat variabel wat de determinatie verder bemoeilijkt. Doordat er behoorlijke aantallen huisjes in het gruis zaten, zie je de verschillen wel komen als je ze allemaal naast elkaar legt. Maar de juiste soortnaam opplakken, blijft dan nog vaak andere koek. Tore Høisæter, een Noorse malacoloog, kampte al sinds midden jaren 1960 met dezelfde frustratie en wijdde er, na een halve eeuw onderzoek, een mooie monografie aan (Høisæter, 2014). Die bleek erg handig als aanvullend determinatiewerk. Op de koop toe zijn in die publicatie ook bijkomende soorten opgenomen t.o.v. Graham (1988), zoals *Odostomia striolata*, waardoor het met de nodige concentratie toch is gelukt om de meeste specimens, met uitzondering van wat juvenielen, te determineren. Weliswaar is er qua naamgeving één en ander veranderd, maar ook daar laat deze publicatie je niet in de kou staan want er wordt telkens verwezen naar de naam die in verschillende standaardwerken wordt gebruikt voor de bedoelde soorten.

- In Raguénez werden 2 leuke bewoners van spleten en holten uit de spatwaterzone aangetroffen: de piepkleine *Paludinella littorina (globularis)* en de Dwergoorlak *Otina otis (ovata)*. Die Dwergoorlak is een longslak (pulmonaat) die je dus niet in Graham zal vinden (net zomin als andere longslakken zoals de muizenootjes). Als je uit pure gewoonte deze soort toch met Graham op naam brengt, kom je terecht bij het genus *Velutina*. Dat komt qua vorm best aardig in de buurt komt maar bevredigt toch niet helemaal. Eens je weet dat de Dwergoorlak ook nog bestaat en niet in Graham te vinden is, kom je dat niet meer tegen natuurlijk. Maar ik zat daar toch eventjes op een dwaalspoor.

- Bij vondsten van het genus *Triphora* gaat het doorgaans om het Bruin contrahorentje *Triphora adversa*. Er zijn echter nog een aantal andere gelijkende soorten. Tussen de talrijke bruine contrahorentjes vielen me een aantal afwijkende exemplaren op die uiteindelijk als *Triphora pallescens* en *Triphora similior* werden gedetermineerd. Het verschil zit hem in de knobbels op het einde van de laatste winding van de volgroeide huisjes (tegen de mondrand aan dus) die bij beide soorten niet in de lengte gaan vervormen zoals bij *T. adversa* (zie Figuur 2). Bij *T. pallescens* verschijnen op de laatste winding dan nog eens 2 extra rijen kleine knobbels. Iets om in de toekomst consequent op te letten.

Enkele interessante vondsten uitgelicht

- Het genus *Alvania* bleek op alle plekken rijk vertegenwoordigd. Naast de algemenere

Witte traliedrijfhorentjes (*Alvania lactea*), Gevlekte traliedrijfhorentjes (*Alvania punctura*) en Gestreepte traliedrijfhorentjes (*Alvania (Crisilla) semistriata*) vond ik ook *Alvania cimicoides*, *Alvania carinata* en *Alvania cancellata*. Die laatste 2 soorten hebben een eerder zuidelijke verspreiding.

- Kleinere soorten in gruis worden soms wel eens micromollusken genoemd. Doorgaans zijn ze immers maar enkele millimeters groot. Sommige soorten halen echter met moeite 1 mm. De naam van het Atoomslakje *Omalogyra atomus* behoeft geen verdere duiding, maar ook van het genus *Skenea*, in Raguénez vertegenwoordigd door 3 soorten, halen de meeste soorten met moeite die ene millimeter. Het zeefden over 1mm² bleek handig om deze soorten vlot te vinden. Het zou zelfs best kunnen dat ik ze anders, gemengd tussen grover materiaal, niet zou hebben opgemerkt.

- Intrigerend is de vondst van Joris in Erdeven van een huisje van *Margarites helycinus*. In Graham (1988) wordt voor deze soort namelijk een eerder noordelijke verspreiding beschreven. Hetzelfde gaat op voor de Doorboorde naplak *Puncturella noachina* waarvan op alle 3 de locaties meerdere huisjes werden gevonden. Deze soort lijkt op het eerste zicht op een juveniele Sleutelgathoren *Diodora graeca* maar het gaatje ligt net voor de top en niet op de top van de schelp zelf.

- Van de zuidelijke soort *Galeomma turtoni*, ‘Turtons wezeloog’, werden in Erdeven 2 losse kleppen gevonden. Levende schelpen kun je vinden onder stenen als een witachtige massa (vandaar de Franse naam ‘Goûtte de lait’) waarin je de wijd openstaande kleppen kan ontwaren. De soort hecht zich immers zoals een schaalhoren vast aan het substraat met de beide kleppen wijd gespreid. De witte gelatineuze massa is dan in feite de mantel die de kleppen voor een deel bedekt. Bij deze soort zijn er zowel mannelijke als vrouwelijke exemplaren; de soort is dus niet hermafrodit zoals vele andere bivalven. Mannelijke schelpen zijn amper 1mm groot en leven als parasiet op de mantel van het vrouwtje. Larven groeien eerst een tijdje beschut op in de paleale holte van het vrouwelijke dier waarna ze -nog zonder schelp- worden uitgestoten om enige tijd pelagisch te leven. Een bijzondere vondst van een wel erg merkwaardig dier!

- Opvallend in het gruis van Raguénez waren de talrijke *Caecum imperforatum* die waren aangeboord door tepelhoorns (*Lunatia/Euspira*). Blijkbaar is de tepelhoornjeugd daar aan de bloeddorstige kant, ik vond er zelfs een juveniel huisje van een tepelhoorn dat door een soortgenoot was aangeboord!

Dankwoord

In eerste instantie wens ik Joris Hoozee en Frank De Winter te bedanken voor hun bijdrage. Daarnaast een woordje van dank aan Joris, Francis Kerckhof, Tom Ameye en Ingrid Jonckheere om vastzittende determinatiekwesties te helpen vlottrekken.

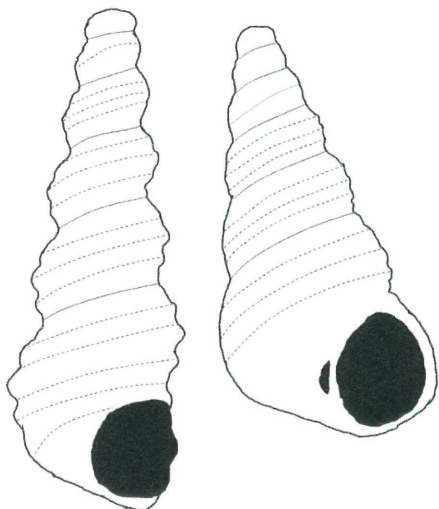
Literatuur

AUDIBERT, C. & DELEMARRE, J-L. 2009. Guide des Coquillages de France – Atlantique et Manche. Editions Belin. 223 pp.

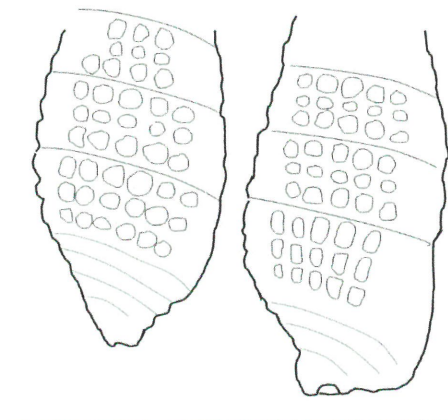
- BOUCHET, P. & GUILLEMOT, H. 1978. The *triphora perversa*-complex in Western Europe. Journal of Molluscan Studies. January 1978.
- FRETTER, V. & GRAHAM, A. 1976. The Prosobranch Molluscs of Britain and Denmark, Volumes 1-4. The Journal of Molluscan Studies. 649pp.
- GRAHAM, A. 1988. Molluscs: Prosobranch and Pyramidellid Gastropods. Synopses of the British Fauna. No. 2 (Sec.Ed.). 662 pp.
- HAYWARD, P.J. & RYLAND, J.S. 1995. Handbook of the Marine Fauna of North-West Europe. Oxford University Press. 800 pp.
- HØISÆTER, T. 2014. The Pyramidellidae (Gastropoda, Heterobranchia) of Norway and adjacent waters. A taxonomic review. Fauna norvegica 34: 7-78.
- JONES, A. M. & BAXTER, J. M. 1987. Molluscs: Caudofoveata, Solenogastres, Polyplacophora and Scaphopoda. Synopses of the British Fauna No. 37. 123 pp.
- MORTON, J.E. 1955. The functional morphology of *Otina otis*, a primitive marine pulmonated. Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom. 34:113-150.
- OHNEISER, L. T. & MALAQUIAS, M. 2013. Systematic revision of the gastropod family Philinidae (Mollusca: Cephalaspidea) in the north-east Atlantic Ocean with emphasis on the Scandinavian Peninsula. Zoological Journal of the Linnean Society, 167(2): 273–326.
- SEVERIJNS, N. 2017. Verslag van de meerdaagse SWG-excursie van 5 tot 11 april 2016 naar Guidel (Zuid-Bretagne). De Strandvlo (37)2: 46-64.
- TEBBLE, N. 1966. British Bivalve Seashells. Trustees of the British Museum (Natural History). 212 pp.
- THOMPSON, T.E. 1988. Molluscs: Benthic Opisthobranchs. Synopses of the British Fauna No. 8 (Sec. Ed.). 356 pp.
- VAN DER LINDEN, J. 1994. Het 'veilig' determineren van Europese Triphoridae. Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, N°281 (november 1994).
- VERHAEGHE, F., 2010. Enkele aanvullingen op het verslag van de meerdaagse SWG-excursie van 2006 naar Damgan (Bretagne). De Strandvlo 30(2): 51-54.

Websites

- Marine bivalve shells of the British Isles – National Museum Wales - <https://naturalhistory.museumwales.ac.uk/britishbivalves/>
- DORIS - Données d'Observations pour la Reconnaissance et l'Identification de la faune et la flore Subaquatiques - <http://doris.ffessm.fr/>

Figuur 1. Schets van juveniele *Turritella communis* (links) vs. *Aclis minor* (rechts) grootte 3 à 4 mm (Floris Verhaeghe)

Figuur 2 - De knobbels bij *T. similior* (links) vervormen niet op het einde van de laatste winding terwijl die bij *T. adversa* (rechts) in de lengterichting uitgerokken worden. (Floris Verhaeghe)

Bij de soortenlijst

De nomenclatuur van de mollusken is de voorbije decennia nogal in beweging geweest. In onderstaande lijst wordt de naam, zoals vermeld in Graham (1988), Thompson (1988), Jones & Baxter (1987) en Tebble (1966), gebruikt. Om toch enigszins tegemoet te komen aan nieuwe/alternatieve wetenschappelijke namen die in de nieuwe schelpengidsen beginnen op te duiken, heb ik in voorkomend geval tussen haakjes ook de andere genus- dan wel soortnaam toegevoegd. Op deze manier hoop ik dat iedereen in zijn schelpenboeken, oud of nieuw, toch de bedoelde soort kan terugvinden. Indien er een Nederlandse naam voorhanden is, staat die ook vermeld.

Per soort geef ik de relatieve abundantie. Tot een 20-tal specimens staat gewoon het exacte aantal vermeld. 'Enkele' slaat op enkele tientallen, 'Frequent' op vele tientallen tot honderd, 'Algemeen' op honderden en 'Talrijk' op vele honderden tot duizenden. De volledige soortenlijst vind je op de volgende pagina's.

Torhoutstraat 124
8610 Kortemark
plattekaas@hotmail.com

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
GASTROPODA				
<i>Aclis minor</i>	Klein spieshorentje	1		
<i>Acmaea (Tectura) virginea</i>	Gewone schotelhoren	3	Enkele	Frequent
<i>Acteon tornatilis</i>	Spoelhoren	3 Juv Enkele	1	
<i>Alvania cancellata</i>	-		Enkele	2 (juv)
<i>Alvania carinata</i>	-	1	1	1
<i>Alvania cinctoides</i>	-	1	1	9
<i>Alvania lactea</i>	Witte traliedrijfhoren	13	Enkele	Frequent
<i>Alvania punctura</i>	Gevlekte traliedrijfhoren	Frequent	Enkele	Frequent
<i>Alvania (Crisilla) semistriata</i>	Gestreepte traliedrijfhoren	Frequent	Enkele	Algemeen
<i>Antalis (Dentalium) vulgare</i>	Zwakgeribde olifantstand	4		
<i>Barleeia unifasciata</i>	Bandhorentje		Frequent	Enkele
<i>Bittium reticulatum</i>	Naaldje	Algemeen	Algemeen	Tairijk
<i>Brachystomia albella (corrazai)</i>	-	2	Enkele	2
<i>Brachystomia eulimoides</i>	Glanzend tandhorentje	2		8
<i>Brachystomia lukisi</i>	-	2	4	6
<i>Brachystomia rissoides (scalaris)</i>	Mosselslurpertje	3	Enkele	12
<i>Caecum glabrum</i>	Stomp buishorentje	3	Enkele	Frequent
<i>Caecum imperforatum</i>	-	Algemeen	Frequent	Algemeen
<i>Calliostoma zizyphinum</i>	Priktelhoren	7 (juv)	Enkele (juv)	1 (juv)
<i>Calyptrea chinensis</i>	Chinees hoedje	Enkele	1	
<i>Cerithiopsis pulchella</i>	-	Enkele		5
<i>Cerithiopsis tubercularis</i>	Bruin sponsphorentje	9	Enkele	Enkele
<i>Chauvetia brunnea</i>	Dwergwulk	3	Enkele	Enkele
<i>Chrysalida (Parthenina) decussata</i>	-	2		1
<i>Chrysalida obtusa (interstincta)</i>	Ruw traliehorentje	17	1	Enkele
<i>Chrysalida (Parthenina) suturalis</i>	-	2		
<i>Cingula trifasciata</i>	Gewone streephoren	Frequent	Frequent	Frequent

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdevén 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
GASTROPODA				
<i>Cingulopsis fulgida</i>	Gestreepte dwerghoren		Enkele	Enkele
<i>Circulus striatus</i>	-	2	2	4
<i>Crepidula fornicata</i>	Muiltje	1 (juv)		1
<i>Cyathina cylindracea</i>	Valse oubliehoren	1		
<i>Cytharella (Mangelia) coarctata</i>	-	Enkele	4	Frequent
<i>Diaphana minuta</i>	Glashoren		2	
<i>Diodora graeca</i>	Sleutelgathoren	7	Enkele	1 (juv)
<i>Emarginula conica (fissura)</i>	Geruite napslak	3	1	2
<i>Epitonium clathratulum</i>	Wit wenteltrapje	8	3 (juv)	5
<i>Epitonium clathrus</i>	Wenteltrap	Enkele	8	4
<i>Eulimella scillae</i>	-			1
<i>Evalea (Ondina) divisa</i>	-	2		
<i>Evalea (Ondina) warreni</i>	-		1	
<i>Gibbula cineraria</i>	Asgrauwe tolhoren	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Gibbula magus</i>	Geknobbelde tolhoren	1		
<i>Gibbula pennanti</i>	Gevlamde tolhoren	15	1	1
<i>Gibbula umbilicalis</i>	Genaveldde tolhoren	Enkele	Enkele	Enkele (veel juv)
<i>Graphis albida</i>	Geruit spieshorentje			1
<i>Haedropleura septangularis</i>	Zevenkantige trapgevel	7		
<i>Haliotis tuberculata</i>	Zee-oor			
<i>Helcion pellucidum</i>	Blauwgestreepte schaalhoren	3	Enkele	3 (juv) Enkele
<i>Hinia (Nassarius) incrassata</i>	Verdikte fuikhoren	Frequent	Frequent	Frequent
<i>Hinia (Nassarius) reticulata</i>	Gevlochten fuikhoren	7	Frequent	Enkele
<i>Hydrobia ulvae</i>	Wadslakje	1		
<i>Ivabella excavata</i>	-	4	1	16
<i>Jujubinus exasperatus</i>	Gekielde kegeltolhoren	14 (juv)		10 (juv)
<i>Lacuna pallidula</i>	Bleke scheefhoren	1	Frequent	10

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
GASTROPODA				
<i>Lacuna parva</i>	Kleine sneefhoren	Enkele		Enkele
<i>Lacuna vincta</i>	Gewone sneefhoren	2	Enkele	Enkele
<i>Lamellaria latens</i>	Klein glasmuiltje	9	1	6
<i>Littorina littorea</i>	Gewone alikruik		Frequent	Frequent
<i>Littorina mariae</i>	-			7
<i>Littorina (Melarhaphe) neritoides</i>	Kleine alikruik	6	Enkele	Enkele
<i>Littorina obtusata</i>	Stompe alikruik		1 (juv)	Enkele
<i>Littorina saxatilis</i>	Ruwe alikruik	2 (juv)	Enkele	Enkele
<i>Leucophytia (Auriculinella) bidentata</i>	Wit muizenootje			7
<i>Lunaticia alderi (Euspira nitida)</i>	Glanzende tepelhoren	13		5
<i>Lunaticia (Euspira) catena</i>	Gewone tepelhoren	1		
<i>Mangelia attenuata?</i>			3	
<i>Mangelia (Bela) nebula</i>		1 (juv)		
<i>Mangelia (Bela) powisiana</i>				2
<i>Manzonia crassa</i>	Navelgroefhoren	Enkele	Frequent	Algemeen
<i>Margarites hellicinus</i>	-	1		
<i>Melanella alba</i>	-	1		2?
<i>Noemiamea dolioformis</i>		6	1	5
<i>Nucella lapillus</i>	Purperslak	Frequent	Enkele	Enkele (juv)
<i>Ocenebra erinacea</i>	Stekelhoren	Enkele	Enkele (juv)	1 (juv)
<i>Odostomia plicata</i>	Slank tandhorentje	15	Enkele	Enkele
<i>Odostomia striolata</i>	-	9		
<i>Odostomia turrita</i>	Spits tandhorentje			4
<i>Odostomia umbrilicaris</i>	-	1		
<i>Odostomia unidentata</i>	Breed tandhorentje	9		
<i>Omalgyna atomus</i>	Atoomsklakje	1		3
<i>Onoba aculeus</i>	Slank gordelhorentje		4	15

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
GASTROPODA				
<i>Onoba semicostata</i>	Geribd gordelhorentje	Frequent	Algemeen	Algemeen
<i>Otina otis (ovata)</i>	Dwergoorlak			5
<i>Patulinella littorina (globularis)</i>	-			1
<i>Partulida (Spiralinella) spiralis</i>	Klein traliehorentje	Frequent	Enkele	18
<i>Patella aspera</i>	Ruwe schaalhoren	1		5
<i>Patella depressa</i>	Gekleurde schaalhoren	2	1	10
<i>Patella vulgata</i>	Gewone schaalhoren	13		2
<i>Philine catena</i>	Ketting-schepje		2	1
<i>Philine punctata</i>	Gestippeld schepje	4	3	1
<i>Pleurobranchus membranaceus</i>	-		2	2
<i>Puncturella noachina</i>	Doorboorde napslak	2	3	7
<i>Raphitoma linearis</i>	Ruwe trapgevel	Enkele	3	15
<i>Raphitoma purpurea</i>	-	1	3	3
<i>Retusa obtusa</i>	Oubliehoren	5		
<i>Retusa truncatula</i>	Geknotte oubliehoren	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Retusa umbilicata</i>	Ovale oubliehoren	3		2
<i>Rissoa guerini</i>	Spitse drijfhoren	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Rissoa lilacina</i>	Gestippeld drijfhorentje	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Rissoa membranacea</i>	Kleine drijfhoren			1
<i>Rissoa parva</i>	Gestippeld drijfhorentje	Algemeen	Tairijk	Tairijk
<i>Rissoa rufilabrum (= lilacina)</i>	Gestippeld drijfhorentje	12		Enkele
<i>Rissoella diaphana</i>	-		2	4
<i>Skenea (Dikoleps) cutleriana</i>	-			1
<i>Skenea (Dikoleps) nitens</i>	-			5
<i>Skenea serpuloides</i>	-			1
<i>Skeneopsis planorbis</i>	Zeeposthoren	3	Frequent	3 (juv)
<i>Tornus subcarinatus</i>	Gekielde cirkelslak	14	Enkele	13

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
GASTROPODA				
<i>Tricolia pullus</i>	Dekselhoren	Frequent	Frequent	Frequent
<i>Triphora (Marshallora) adversa</i>	Bruin contrahorentje	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Triphora pallescens</i>	-	2		
<i>Triphora similior</i>	-		1	1
<i>Trivia arctica</i>	Ongevekt koffieboontje	16	Enkele	1
<i>Trivia monacha</i>	Gevlekt koffieboontje	16	Enkele	1
<i>Turbonilla acuta</i>	-	5	2	1
<i>Turbonilla (Pyrgiscus) crenata</i>	-	2		
<i>Turbonilla lactea</i>	Melkwt priemhorentje	Enkele	2	1
<i>Turritella communis</i>	Penhoren	Frequent (juv)	Enkele	
<i>Velutina velutina</i>	Fluweelhoren	1		
<i>Vitreolina (Melanella) petitiiana</i>	-	5		
<i>Vitreolina philippii</i>	Krom glanshorentje	6	Enkele	Enkele
BIVALVIA				
<i>Abra alba</i>	Witte dunschaal	1 (juv)		3
<i>Acanthocardia tuberculata</i>	Geknobbelde hartschelp	1 (juv)		
<i>Anomia ephippium</i>	Paardenzadel		Enkele	
<i>Arca (Striarca) lactea</i>	Melkwtite arkschelp	Enkele	4 losse klep	1
<i>Astarte sulcata</i>	Breedgeribde astarte	2 juv		
<i>Astarte (Goodallia) triangularis</i>	Kleine astarte	Frequent		Frequent
<i>Callista chione</i>	Bruine venusschelp		2	
<i>Cerastoderma edule</i>	Kokkel	1 (juv)	2	Frequent
<i>Chlamys (Aequipecten) opercularis</i>	Wijde mantel		1	
<i>Chlamys varia</i>	Bonte mantel	5 (juv)	Enkele	10
<i>Clausinella fasciata</i>	Breedgeribde venusschelp	7	Enkele	1
<i>Corbula gibba</i>	Korfschelp	12 (juv)		

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
BIVALVIA				
<i>Crassostrea angulata</i> (gigas)	Japane oester			2 (juv)
<i>Diplodonta rotundata</i>	Ronde komschelp	1 (juv)		
<i>Divaricella</i> (<i>Lucinella</i>) <i>divaricata</i>	Dubbeltjesschelp	11	Frequent	Enkele - 2 juv doubl.
<i>Donax</i> (<i>Capsella</i>) <i>variegatus</i>	Glad zaagje	1		
<i>Donax trunculus</i>	Stomp zaagje	1 (adult doublet)		
<i>Dosinia exoleta</i>	Artemisschelp	1 juv	1	30 juv (ook doubl.)
<i>Gafrarium</i> (<i>Gouldia</i>) <i>minimum</i>	-	10	1	
<i>Galeomma turtoni</i>	Turtons wezeloo ¹	2		
<i>Gari tellinella</i>	-	2 (juv)	1	6 juv klepjes + 1 juv doubletje
<i>Gastrana fragilis</i>	Eierschelp		1	
<i>Gastrochaena</i> (<i>Rocellaria</i>) <i>dubia</i>	Steenboorder		1	
<i>Heteranomia squamula</i>	Schilferige dekschelp	2 doublet en 2 losse klep		Enkele
<i>Hiatella arctica</i>	Noordse rotsboorder	Enkele	Enkele	Frequent
<i>Hiatella rugosa</i>	Ruwe rotsboorder			1
<i>Irus</i> (<i>Notirus</i>) <i>irus</i>	-	2k+i juv doubl	Enkele	1 doublet + 1 losse klep
<i>Kellia suborbicularis</i>	Holteschelpje	1 juv vers doubl		7 (2 juv doublet)
<i>Lasaea rubra</i> (<i>adansoni</i>)	Korstmosschelpje	2 doublet	Frequent	Frequent
<i>Lepton squamosum</i>	Stippelschelpje			1
<i>Loripes lucinalis</i>	-		2	
<i>Lucinoma borealis</i>	Noordse cirkelschelp	E (2lkl)	1	4
<i>Modiolus adriaticus</i>	Stralende paardenmossel	1		
<i>Modiolus modiolus</i>	Paardenmossel			1 lkl
<i>Monia squama</i>	Groene dekschelp	5	E (1d+i lkl)	
<i>Montacuta</i> (<i>Tellimya</i>) <i>ferruginosa</i>	Ovaal zeeklitschelpje	1 lkl	1	
<i>Musculus costulatus</i>	Platte streepschelp			1
<i>Musculus discors</i>				2
<i>Musculus marmoratus</i> (<i>subpictus</i>)	Gemarmerde streepschelp	1 doublet	4	10

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	La Roche Sèche - Erdeven 07/04/2016	Pointe du Conguel - Quiberon 08/04/2016	Île Raguénez - Raguénez 09/04/2016
BIVALVIA				
<i>Myssella (Kurtiella) bidentata</i>	Tweetandmossel	5	Frequent	Frequent
<i>Myssia undata</i>	Zandschelp	E (2d+Hkl)		
<i>Mytilus edulis</i>	Mossel	Enkele	Frequent	Frequent
<i>Nucula nucleus</i>	Ovale parelmoerneut	11	Enkele	
<i>Nucula turgida (nitidosa)</i>	Driehoekige parelmoerneut		Enkele	
<i>Parvicardium exiguum</i>	Scheve hartschelp		2	3
<i>Parvicardium ovale (pinnulatum)</i>	-	3		
<i>Pseudopythina macandrewi</i>	-	2	Enkele	Enkele
<i>Sphenia binghami</i>	Kleine gaper	1		
<i>Spisula elliptica</i>	Ovale strandschelp	6		8 (juv)
<i>Spisula subruncata</i>	Halfgeknotte strandschelp	15	Enkele	
<i>Tellina (Moerella) donacina</i>	Stralende platschelp			1 doublet, 2 losse klep
<i>Tellina (Fabulina) fabula</i>	Rechtsgestreepte platschelp	1		
<i>Tellina (Laciolina) squalida (incarnata)</i>	-		2	
<i>Tellina (Moerella) pygmaea</i>	Kleine platschelp		1	Enkele
<i>Tellina (Macomangulus) tenuis</i>	Tere platschelp	1	4	1
<i>Thracia villosiuscula</i>	Grove papierschelp	1 (juv)		
<i>Timoclea ovata</i>	Ovale venusschelp		Enkele	1 (juv)
<i>Venerupis (Paphia) aurea</i>	Gouden tapijtschelp		2	
<i>Venerupis (Tapes) pullastra (corrugata / senegalensis)</i>	Gewone tapijtschelp	1 (juv)	3 (juv)	Enkele, juv ook doubletjes
<i>Venerupis (Ruditapes) decussata</i>	Geruite tapijtschelp	1		2 losse klep
<i>Venus verrucosa</i>	Wrattige venusschelp	1 + 3 juv	Enkele, ook doublet	1 + 2 juv doublet
LANDMOLLUSKEN				
<i>Launia cylindracea</i>	Genaveld tonnetje			1

Nieuws van het Klein Strand van Oostende

Francis Kerckhof

Nieuws?

Ja, ook deze site van het Klein Strand, net naast de havengeul, heeft door de aanleg van de nieuwe strekdam wezenlijke veranderingen ondergaan. In de zomer wordt het opgespoten droge deel gebruikt voor evenementen. Het geheel, strand en de dijken zijn volledig artificieel. En er is een kleine plas water ontstaan, krap gelegen tussen de nieuwe westelijke havendam en het oude westelijke strandhoofd. Het natte strand zelf wordt ook steeds kleiner door oprukkend zand van de opgespoten zone, die een steeds breder wordend talud vormt, afhellend naar het water toe. Daarop valt weinig te beleven. De schuine helling eindigt in een lager horizontaal meer slijkgig deel dat als leefomgeving interessanter is voor allerlei dieren en planten.

Ik schreef in de Strandvlo al eerder iets over het gebiedje (Kerckhof, 2016). Ondertussen zaten we niet stil en ook o.a. Franky Bauwens gaat er regelmatig op onderzoek. De Strandwerkgroep organiseerde er zelfs, op 3 februari 2017, een excursie. Dat leverde enkele leuke waarnemingen op, genoeg voor een aanvulling.

Qua mollusken kunnen we nu 3 nieuwe soorten aan de lijst toevoegen: het Wadslakje *Hydrobia ulvae*, de Stompe alikruik *Littorina obtusata* en de Messchede *Solen marginatus*. De Wadslakjes vond ik voor het eerst op 1 oktober 2016. Toen merkte ik in het slib talrijke kronkelende kruisporen op. Even een sedimentstaaltje uitzeven en daar zaten ze, de Wadslakjes. De diertjes hebben ondertussen de winter overleefd. De aanwezigheid van Wadslakjes in dit biotoop hoeft niet te verbazen. De vondst van de 2 andere mollusken doet dat wel. De Stompe alikruik werd het eerst aangetroffen door Franky Bauwens. De populatie leeft hoog in de wierenzone, aan de oostelijke zijde van de westelijke strekdam of, voor hen die wat moeite hebben om zich dat voor te stellen, aan de kant Klein Strand van de nieuwe westelijke strekdam. Daar leven ze hoog in de getijdenzone op en tussen het Blaaswier *Fucus vesiculosus*, een zone die erg lang droog blijft. Ze leven dus niet op Gezaagde zee-eik *Fucus serratus* zoals in veel strandgidsen vermeld staat. Populaties van de Stompe alikruik zijn zeldzaam langs onze kust en beperkt. Ze staan zoals, te Blankenberge en Heist, nogal onder druk door herinrichting van de strandhoofden en strandsuppleties, maar hier in Oostende dus net niet. De nieuwe populatie vormt langs onze kust een welkome versterking voor de soort en draagt bij tot het instandhouden ervan. Ook deze populatie overleefde de afgelopen winter.

En dan de Messchede, die vond ik op 2 april 2017 per toeval omdat er halverwege in de lage zone iets zwaardschede-achtigs half uit het zand stak, duidelijk geen Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*. Inderdaad, het bleek een exemplaar van de Messchede

Solen marginatus te zijn van een jaar (zomer) oud, ongeveer 6 cm, dat helaas niet in een goede conditie verkeerde. Het dier vertoonde nog weinig tekenen van leven en groef zich bij aanraken niet meer in. De Messchede is een zuidelijke soort die in België - voorlopig - zowat zijn noordelijke grens bereikt. Voor onze westkust leeft een subtidaal populatie en daar spoelen ook regelmatig verse doubletten aan soms zelfs exemplaren met dier. In Nederland komt de soort helemaal niet recent voor, dus ontbreekt ze in de Nederlandse schelpdierenatlas (Daan et al., 2013). Ik was enigszins verbaasd om een exemplaar in Oostende aan te treffen. Aan de andere kant, de soort kan ook intertidaal voorkomen, in Bretagne had ik ze al in gelijkaardige strandbiotopen aangetroffen; het biotoop in Oostende is dus zeker geschikt voor de soort, waarvan blijkbaar toch larven noordelijke verspreid worden.

De populatie van de soorten die er vroeger al voorkwamen doen het erg goed. Er leven talrijke en ondertussen zelfs grote exemplaren van de Filipijnse tapijtschelp, al stierven er wel heel wat individuen af tijdens de vorige winter. Kokkels, Amerikaanse zwaardschedes en nu en dan Nonnetjes en ook de Strandgapers zijn nog altijd te vinden, verse doubletten en met dier.

Het aantal geïntroduceerde soorten is ook toegenomen, met voorop de Pacifische zeepok *Balanus glandula*, de recentste aanwinst voor onze fauna, al zijn de aantallen op de harde substraten binnen de westdam toch lager dan bijvoorbeeld op de buitenkant van de westelijke havendam. Vervolgens vallen twee niet inheemse roodwiertjes te vermelden, die vooral in de zomer optreden. Op het oude westelijke strandhoofd zijn in het lage intertidaal toefjes van het Schaamhaarwier *Caulacanthus ustulatus* vrij algemeen. Die soort werd voor het eerst in onze land aangetroffen in de Baai van Heist (Kerckhof et al. 2012). Halfweg de zomer waren heel wat schelpen en steentjes overdekt met helderrode wiertjes: Tweetakkig rooddonswier *Antithamnionella spirographidis*. Ten slotte komt er nu zelfs een kleine populatie Knotswier *Ascophylum nodosum*, een inheems bruinwier, voor in dezelfde zone waar de Stompe alikruiken leven. Plaatsen waar Knotswier leeft zijn schaars langs onze kust, een andere vindplaats is opnieuw Heist.

Opmerkelijk is verder de evolutie van de Schelpkokerworm *Lanice conchilega*. Die vormde in de vorige jaren her en der in het gebied bankjes waarvan de plaats en de omvang van jaar tot jaar verschilden, maar afgelopen lente (2018) was de soort wel erg opvallend met eerst overal in de lagere zone kokertjes die parmantig uit het zand staken. Soms vormden ze kleine heuveltjes en wat bleek? Onder dergelijke toefjes zat telkens een half ingegraven Kokkel verscholen. Ondertussen is vrijwel de hele zone veranderd in één grote Schelpkokerbank waarop zich de laatste weken van juni filamenteuze algen gevestigd hebben. Welke soort is moeilijk te bepalen maar ze lijkt op Kwastwier *Ectocarpus sp.* Overigens was de broedval van de Schelpkokerworm elders langs de kust ook erg goed, met overal veel schelpkokerbanken, vooral tussen de stenen van de strandhoofden.

Blijkbaar is de combinatie van wat grover zand (van verder uit de kust door de opspuitingen) en de aanwezigheid van slib voor een aantal organismen voordelig. Het strandje aan de overkant tussen de oostelijke strekdam en de havengeul is veel armer: daar geen grof, alleen fijn zand, daar geen Lanicebanken, er leven geen Kokkels noch Filipijnse tapijtschelpen enz. En er is mogelijk ook de beschutting van de havendammen, al is die relatief, tijdens een sterke noordwester kan het er in het bassin zwaar aan toegaan, met hoge golven en een sterke branding.

Voedsel genoeg voor de wadslakjes want in de zomermaanden vormen diatomeeën een goudbruine laag op het zand - en de wadslakjes zijn op hun beurt weer voedsel voor andere organismen. Inderdaad, ondertussen hebben ook vogels ontdekt dat er wat te eten valt. Naast de obligate meeuwen foerageren er ook regelmatig steltlopers zoals een tiental Scholeksters *Haematopus ostralegus* en zo nu en dan zag ik andere soorten zoals Wulp *Numenius arquata*, Rosse grutto *Limosa lapponica*, een Kleine zilvereiger *Egretta garzetta* en onlangs stond zelfs een Blauwe reiger *Ardea cinerea* in de branding, die verwacht je ook niet meteen aan de waterkant op het strand. De meeuwen vonden dat ook en hielden niet op om hem te belagen, rustig foerageren was er dus niet bij. En op de stenen van het strandhoofd waren in de winter regelmatig grote groepen Bonte strandlopertjes *Calidris alpina* te zien, rustend en foeragerend op de rijkelijk maar kleine – gedekte tafel.

Regelmatig duiken ook zo nu en dan solitaire zeehonden op, zowel de Grijze *Halichoerus grypus* als de Gewone *Phoca vitulina*. Die pogen dan wat te rusten, maar dat valt niet mee, meteen worden ze belaagd door hordes mensen die per se selfies willen maken met de dieren en er dan zo dicht mogelijk bij willen komen. Waarop de zeehond uiteindelijk dan maar weer vertrekt. En dat brengt me naadloos bij de “bedreigingen”.

Bedreigingen?

Zoals ik hierboven al schreef, de ecologisch interessante lage strandzone, die bij laagwater vrijkomt, wordt almaar kleiner door het oprukkende zand van het talud. Het hoger gelegen evenementenstrand werd zelfs niet zo lang geleden nog bij-opgespoten. Daarnaast wordt er ook nu en dan duchtig gegraven naar aas. Een persoon kan makkelijk een hele zone verstoren en, als dat frequent gebeurt, om zeep helpen.

Naast het pieren steken duikt een nieuwe bedreiging op, namelijk het verzamelen van organismen om ze op te eten – het wildplukken – dikwijls door mensen met een andere etnische achtergrond. Zo was er recent enige commotie naar aanleiding van foto's waarop enkele mensen schaalhoorns aan het verzamelen waren, ze hadden al verschillende emmers gevuld, vermoedelijk om ze op te eten.

Van een andere orde is de zich uitbreidende populatie Aziatische oesters *Crassostrea gigas*. Die blijft niet beperkt tot de stenen van de havendammen en het strandhoofd. De oesters kunnen ook mobiele substraten inpalmen. Dat start met 1 oester die zich vestigt

op een steentje of schelp of nog, losgelagen individuen waarop zich dan na verloop van tijd nieuwe individuen vestigen enz. Zelfs als de pioniers afsterven kan zich zo een klein rif vormen dat op den duur uitgroeit tot een echt oesterrif. Ik heb het zien gebeuren in de achterhaven van Oostende waar na verloop van tijd de slikkerige oevers veranderden in oesterbanken.

En dan zijn er natuurlijk de loslopende honden die alles en iedereen opjagen....

Rariteit

Tot slot nog dit: in november 2016 bezorgde Ranck Pilaeis me een wat beschadigd doubletje van een zoetwatermossel dat hij op het Klein strand gevonden had. Een zoetwatermossel, die hoort daar natuurlijk niet thuis, zoveel is zeker, maar hoe was die daar terechtgekomen? Misschien meegekomen uit het binnenland via de havengeul? Van ver kon het fragiele exemplaar alleszins toch niet afkomstig zijn en dan was er nog de vraag om welke soort het ging. Het zag er op het eerste gezicht uit als een gevleugelde vorm van de vijvermossel *Anodonta anatina*, een vorm die eerder in Oost-Europa voorkomt. De Chinese zwanemossel *Anodonta (Sinanodonta) woodiana*, een voorlopig nog zeldzame exoot, was ook een suggestie. Dit exemplaar had echter een slot met tandjes dus kon het geen *Anodonta*-achtige zijn. Uiteindelijk suggereerden enkele Oost-Europese specialisten me dat het mogelijk om *Cristaria plicata* zou gaan, in het Engels bekend als Cockscomb Pearl Mussel – Hanekam parelmossel. Dat is een Aziatische soort die ook voor parels gekweekt wordt. En toen ging er een lichtje branden: dergelijke schelpen worden onder andere onder de naam (Love) Wish Pearl Oyster verkocht in souvenirwinkels – ook in Oostende – als giftsetje, bestaande uit zo'n zoetwatermossel op sterk water en een parel als juweeltje. Waarschijnlijk was dit een exemplaar uit zo'n setje, achtergelaten op het strand – laten we hopen na een romantisch onderonsje.

Literatuur

- DAAN R., DE BRUYNE R., WIJNHOFEN S., KUIJPER W., FAASSE M., VAN MOORSEL G., GMELIG MEYLING A. & VAN LEEUWEN S. (2013). Tweekleppigen - Bivalvia, in: De Bruyne, R. *et al.* (eds.) Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied: ecologische atlas van de mariene weekdieren (Mollusca). Tirion Natuur/Stichting Anemoon, Utrecht en Lisse, pp. 47-174.
- KERCKHOF, F. (2016). Nieuwe natuur: de bivalven fauna van het Klein Strand in Oostende en een tweede populatie van de Filipijnse tapijtschelp *Ruditapes philippinarum*. De Strandvlo 36(1): 6-11
- KERCKHOF, F.; VERBEKE, D.; BAUWENS, F. (2012). Nieuws uit de Baai van Heist: de roodwieren *Caulacanthus ustulatus* (Mertens ex Turner) Kützing, 1843 en *Gracilaria vermiculophylla* (Ohmi) Papenfuss 1967 nieuw voor de Belgische kust en een merkwaardig habitat van intertidale mossels. De Strandvlo 32(1): 19-23.

Muscarstraat 14

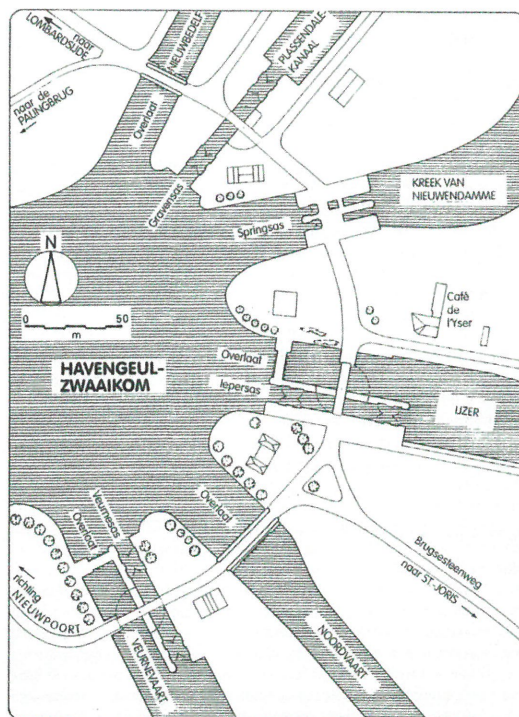
8400 Oostende

fkerckhof@naturalsciences.be

Verslag van de brakwaterexcursie van 9 september 2018 rond de Ganzepoot in Nieuwpoort

Floris Verhaeghe

De Ganzepoot is een sluisencomplex in Nieuwpoort waar 6 waterlopen via de havengeul in de zee uitmonden. Sommige kanalen zoals het Nieuw bedelf, de Veurne Ambacht vaart en de Kreek van Nieuwendamme voeren enkel water af uit de achterliggende polders. Andere kanalen zoals de Plassendalevaart (Kanaal Plassendale- Nieuwpoort) en de Veurnevaart (Kanaal Nieuwpoort-Duinkerke) hebben overwegend een scheepvaartfunctie; de Veurnevaart wordt enkel na hevige regenval eens benut voor de afwatering. De IJzer combineert beide.

Figuur 1: Overzicht van de kanalen in de Ganzepoot te Nieuwpoort (bron: http://www.wikiwand.com/nl/Inundatie_van_de_IJzervlakte#)

Alle afwateringskanalen lozen bij laag water via hun eigen afwateringsconstructie gravitair in de havengeul. Bij hoogwater gaan de overlaten en sassen dicht want het hoogwaterpeil in de havengeul komt hoger dan het streefpeil van deze waterlopen. Hoewel er in theorie een erg scherpe kunstmatige grens is tussen de zoute havengeul en de zoete kanalen, zijn er in deze kanalen toch brakke invloeden te merken. Op de IJzer en Veurnaart zijn brakwatersoorten gemeld kilometers stroomopwaarts van de Ganzepoot (Verhaeghe, 2012, Verhaeghe, 2013). Tijdens droge periodes is er immers weinig aanvoer van zoetwater uit het hinterland om de brakke invloeden richting zee door te spoelen waardoor op sommige waterlopen het brakke karakter wat dieper het polderland kan indringen.

Het seizoensale schommelen van de saliniteit levert een erg kunstmatige biotoop op waarbij slechts een beperkt aantal brakwatersoorten goed kan gedijen. Voor vele andere soorten is het water ofwel periodiek te zoet of periodiek te brak. Vaak zijn het exoten die zich in dergelijk brak milieu met schommelende zoutgehaltenes in hun sas voelen. Soorten die we tijdens gewone strandexcursies amper te zien krijgen omdat de zee voor hen dan weer te zout is.

Veurnaart en Slijkvaart

Na de begroeting trok de groep van een 20-tal SWG'ers naar het jaagpad op de rechteroever van de Veurnaart. Na enkele honderden meters konden we de oever op een veilige manier afdalen waarna enkele enthousiastelingen meteen met het schepnet aan de slag gingen vanop de betonnen boord langs de oever. Het water was niet zo diep maar de bodem bleek relatief hard en stenig. Het bleek niet evident om bodemorganismen op te vissen. Na enige oefening lukte het toch om kleine knollen van Brakwaterpokken (*Amphibalanus improvisus*) boven water te krijgen. Na wat meer oefening werden vervolgens enkele levende exemplaren van het Zuiderzeekrabbetje (*Rhithropanopeus harrisi*) gevangen. Op een kleinere opgeviste steen werd een kokerworm gevonden die Francis Kerckhof als Trompetkalkkokerworm (*Ficopomatus enigmaticus*) determineerde. Francis nam ook enkele amfipoden mee en dat bleken Tijgervlokreeftjes (*Gammarus tigrinus*) te zijn, een invasieve geïntroduceerde soort, oorspronkelijk afkomstig uit Noord-Amerika. De soort was al bekend van de kanalen rond het Nieuwpoortse sluiscomplex en ze wordt tegenwoordig veel aangetroffen in en rond de Belgische havens (oa Boet et al., 2011).

Het scheppen met een schepnet vanaf de oever bleek hier toch niet de handigste methode voor een goede staalname. Enkele drijvende pakketten losgeslagen rietkluiten trokken onze aandacht en werden aan wal gesleept. In deze pakketten bleken zich verschillende juveniele Zuiderzeekrabbetjes schuil te houden en op de rietstengels zelf troffen we ook enkele levende juveniele Brakwatermossels (*Mytilopsis leucophaeata*) aan.

Wat verderop was het water ter hoogte van de oever slechts een 20-tal centimeter diep zodat met lieslaarzen kon gewaad worden. Daar lagen grote stenen bezet met Brakwaterpokken. De stenen waren echter behoorlijk zwaar en door de pokken ook erg scherp waardoor ze niet uit het water konden worden opgetild. We besloten om door te wandelen naar het Sas van Dierendonck, een oud sluisje dat de Veurnevaart verbindt met het complex van vaarten die de Westkustpolder afwateren (Noordvaart, Slijkvaart, Koolhofvaart, ...). Uit de Veurnevaart werden opnieuw enkel flinke pakketten drijvend riet opgevist waaruit nog meer Zuiderzeekrabbetjes tevoorschijn kwamen. Aan de andere kant van het sas probeerden we om in de poldersloot te scheppen doch de dichte oeverbegroeiing en de steile oever maakten dat allesbehalve evident. We konden enkel een juveniele Puntige blaashoren (*Physella acuta*) opscheppen. In de poldersloten is de bodem normaalgezien veel modderiger wat Chinese wolhandkrabben (*Eriocheir sinensis*) verkiezen, maar deze soort kregen we er niet te pakken.

IJzer

Aangezien er het aanvoelen was dat we uit de Veurnevaart niet meteen nog veel bijkomende soorten zouden opvissen, besloten we om terug te wandelen naar de Ganzepoot en te proberen de IJzer te bemonsteren langs het jaagpad op de linkeroever. Ook hier bleek dit met een schepnet vanop de steile oever allesbehalve evident. Gelukkig was er een aanlegsteiger waarlangs enkele autobanden als schokdemper in het water hingen. Eén daarvan bleek flink bezet met Brakwaterpokken en we vonden er ook mooie kolonies van de Brakwaterpoliep *Cordylophora caspia*. Francis identificeerde later ook nog de Berenvachtpoliep (*Garveia franciscana*) in materiaal dat hij mee naar huis genomen had.

De IJzeroever zelf bleek te steil en de IJzer zelf te diep om een veilige staalname met het schepnet mogelijk te maken; de oevers zijn hier ook niet verstevigd met kopbalken van waarop het bemonsteren nog relatief vlot kan gebeuren. De eerste vijver langs de IJzer (die er op een aantal punten in open verbinding mee staat) bleek nog net haalbaar voor Franky's najadenhark. Najaden werden niet gevonden maar Franky kon wel enkele takken uit het water harken waarop verschillende levende Driehoeksmossels (*Dreissena polymorpha*) vastgehecht zaten. Daarnaast werden in deze plas ook verschillende exemplaren van de Grote diepslak (*Bithynia tentaculata*) en Puntige blaashoren verzameld. We vonden ook zachte wittige korsten die hier en daar losjes het substraat overgroeiden waarvan we niet meteen wisten wat het zou kunnen zijn, in elk geval geen spons. Mogelijk waren het kolonies van het Brakwatermosdiertje (*Victorella pavidata*).

Gezien de moeilijke bereikbaarheid van de oevers en het gevorderde uur werd de excursie hier afgerond en wandelden we terug naar de startplek.

Conclusie

Net stroomopwaarts de Ganzepoot te Nieuwpoort is op verschillende kanalen een zone

met een brak karakter waar een aantal brakwatersoorten, die tolerant zijn aan schommelende saliniteitconcentraties, gedijen. Voor deze soorten is de zee te zout en is zoet water te zoet en biedt de omgeving van de Ganzepoot een geschikt milieu. Het bemonsteren vanop de oever bleek geen sinecure. Evenwel is het een interessant excursiemilieu waar onafhankelijk van het getij de specifieke fauna kan bemonsterd worden. Langs de kust zijn er nog meerdere dergelijke zoet-zout overgangen. Het zou interessant zijn om de komende jaren ook elders langs de kust na te gaan of deze specifieke gemeenschap eveneens aanwezig is op andere plaatsen waar kanalen met zoet water in de zee lozen (Oostende, Blankenberge, Zeebrugge).

Kort iets over enkele gevonden soorten

Het Zuiderzeekrabbetje is een Noord-Amerikaanse inwijkeling die al sinds 1874 in Nederland werd opgemerkt. Zoals de naam doet vermoeden, was hij erg talrijk in de vroegere Zuiderzee (het huidige IJsselmeer). In België zijn de eerste waarnemingen behoorlijk recent. Een eerste dood exemplaar werd pas in 1985 langs de Westerschelde gevonden (Dumoulin & Rappé, 1985); in 1991 werden de eerste levende exemplaren gesignaleerd in het koelwater van de kerncentrale van Doel (Van Damme et al., 1992). Rond Nieuwpoort dateren de eerste vondsten pas van het jaar 2009 (Vliz, 2011a).

Ook de brakwatermossel komt van nature uit Noord-Amerikaanse wateren. De eerste Europese waarneming gebeurde in 1835 langs de Schelde in Antwerpen. Boettger (1933) geeft aan dat de soort in 1927 talrijk werd waargenomen op rhizomen van riet op de gekanaliseerde IJzer. Adam (1960) vermeldt eveneens het voorkomen op de gekanaliseerde IJzer. Sindsdien is er eigenlijk maar weinig geweten over het voorkomen van deze soort in de Nieuwpoortse binnenwateren. Van tijd tot tijd worden op de schorre van de IJzermonding lege schelpen waargenomen, maar levende exemplaren waren al lang niet meer gemeld.

Waar de Trompetkalkkokerworm precies vandaan komt, is eigenlijk niet geweten. Men vermoedt dat zijn roots ergens in het zuidelijk halfrond liggen, maar ook daar wordt hij op vele plaatsen als exoot beschouwd (VLIZ, 2011b). In 1950 werd de Trompetkalkkokerworm voor het eerst in België aangetroffen te Oostende. Sindsdien heeft de soort zich verder verspreid op harde substraten in de havens van Oostende en Nieuwpoort, het Kanaal Nieuwpoort-Duinkerke, op het Boudewijnkanaal (www.waarnemingen.be) en langs de Schelde te Lillo (www.waarnemingen.be). Het gaat meestal om solitaire dieren of kleine, heel breekbare riffen met minder dan 1000 exemplaren.

De Brakwaterpok is erg tolerant naar saliniteitconcentraties en kan zowel in mariene milieus als in brakwater gedijen. Waar er in mariene omgeving een behoorlijke concurrentie is tussen de verschillende zeepokkensoorten, heeft deze soort het brakwatermilieu voor zich alleen. Of deze soort inheems is, is niet geheel duidelijk. In

ieder geval was ze al in West-Europa aanwezig voor ze in 1854 door Darwin werd beschreven (Kerckhof, 2002).

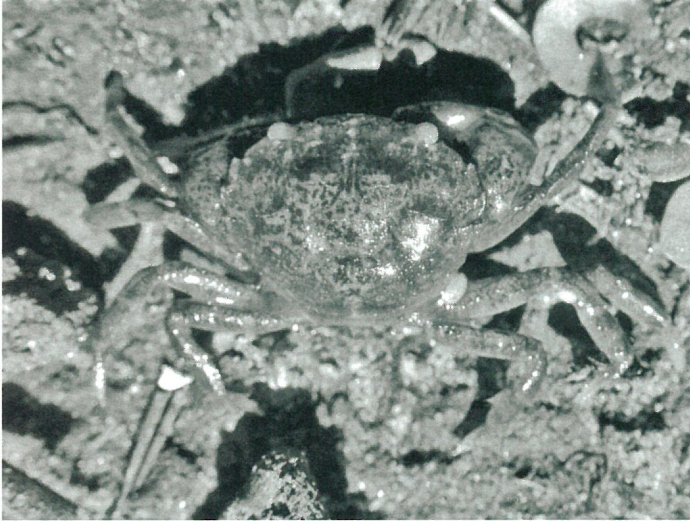

Foto: Zuiderzeekrabtje (*Rhithropanopeus harrisi*)
(Foto: Cédric d'Udekem d'Acoz)

Literatuur

- ADAM, W. (1960). Mollusques: 1. Mollusques terrestres et dulcicoles. Faune de Belgique, 2. Musée Royal d'Histoire Naturelle de Belgique: Brussel, Belgium. 402 pp.
- BOETS P, LOCK, K, GOETHALS P.L.M. (2012). Assessing the importance of alien macro-Crustacea (Malacostraca) within macroinvertebrate assemblages in Belgian coastal harbours. Helgoland Marine Research 66: 175–187
- BOETTGER, C.R. (1933). Über die Ausbreitung der Muschel *Congeria cochleata* Nyst. in europäischen Gewässern und ihr Auftreten im Nordostseekanal. Zoologischer Anzeiger 101: 43-48.
- DUMOULIN, E.; RAPPÉ, G. (1985). Het Zuiderzeekrabtje *Rhithropanopeus harrisi* (Gould, 1841), nu ook in België? De Strandvlo 5(4): 139-142.
- D'UDEKEM D'ACQZ, C. (1994). Existence d'une population de *Rhithropanopeus harrisi* (Gould, 1841) à Lillo dans le Bas-Escaut (Crustacea, Decapoda, Brachyura). De Strandvlo 14(4): 147-148.

-
- KERCKHOF, F. (2002). Barnacles (Cirripedia, Balanomorpha) in Belgian waters, an overview of the species and recent evolutions, with emphasis on exotic species. Bull. Kon. Belg. Inst. Natuurwet. Biologie 72(Suppl.): 93-104.
- VAN DAMME, P.; MEES, J; MAEBE, S. (1992). Voorkomen van het Zuiderzeekrabbetje *Rhithropanopeus harrisi* (Gould, 1841) in de Westerschelde. De Strandvlo 12(1): 19-21
- VERHAEGHE, F. (2012). Bijdrage tot de kennis van de historische verspreiding van de brakwatermossel (*Mytilopsis leucophaeata*, Conrad 1831) in het IJzerbekken. De Strandvlo 32(4): 149-154
- VERHAEGHE, F. (2013). Bijdrage tot de kennis van de historische verspreiding van de brakwatermossel (*Mytilopsis leucophaeata*, Conrad 1831) in het IJzerbekken (deel 2). De Strandvlo 33(1): 35-38
- VLIZ ALIEN SPECIES CONSORTIUM (2011A). Zuiderzeekrabbetje - *Rhithropanopeus harrisi*. Niet-inheemse soorten van het Belgisch deel van de Noordzee en aanpalende estuaria. VLIZ-Information Sheets, 72. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): Oostende, Belgium. 5 pp.
- VLIZ ALIEN SPECIES CONSORTIUM (2011B). Trompetkalkkokerworm – *Ficopomatus enigmaticus*. Niet-inheemse soorten van het Belgisch deel van de Noordzee en aanpalende estuaria. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ).

Torhoutstraat 124
8610 Kortemark
plattekaas@hotmail.com

Massale stranding van Wijde mantels (*Aequipecten opercularis*) en andere leuke schelpensoorten aan de Franse Noordkust

Aäron Fabrice

In de week van 1 tot 7 oktober hadden we te maken met krachtige Noorden- en Westenwinden, waardoor het aanspoelsel mogelijk interessant kon zijn aan de Westkust. Helaas was dit niet het geval waarop ik besloot om het strand van de Franse Noordkust te bezoeken.

Op zondag 7 oktober nam ik bijgevolg een kijkje in Malo-les-Bains, Duinkerke. Daar aangekomen zaten er honderden meeuwen op het strand. Ik was nieuwsgierig wat ze aan

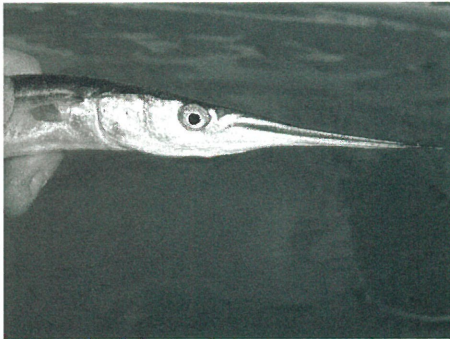

Foto: Geep *Belone belone* (Foto: Aäron Fabrice)

het doen waren en ging kijken. Onderweg vond ik een mooie levende Geep *Belone belone* (foto 1) in een 'kelle', deze karakteristieke vis heeft groene graten! Na hem eens bekeken te hebben heb ik de Geep terug in de zee gezet. De Zilvermeeuwen *Larus argentatus* waren massaal tussen de vele Schelpkokerwormen *Lanice conchilega* aan het pikken. Vermoedelijk waren ze kleine kreeftachtigen of andere wormen aan het opeten die tussen de Schelpkokerwormen

leefden. Francis Kerckhof wist mij te vertellen dat hij in dezelfde periode zo een gedrag ook had vastgesteld bij meeuwen op het Klein Strand te Oostende.

Toen ik een aanspoelselbank onderzocht, viel het mij op dat er zeer veel verse lege huisjes van de Purperslak *Nucella Lapillus* te vinden waren. Omdat het verder niet zo interessant was, besloot ik om mijn zoektocht in Leffrinckoucke verder te zetten, en dat bleek een goede zet. Daar lag het strand vol met schelpen. In de vloedlijn lagen zeer veel Witte dunschalen *Abra alba* en af en toe een Afgeknotte strandgaper *Mya truncata*. Ook lagen er zeer veel skeletten van de Zeeklit *Echinocardium cordatum*.

In het aanspoelsel vond ik meteen enkele levende Wijde mantels *Aequipecten opercularis*, ik vond er uiteindelijk een 50 tal. Er lagen ook zeer veel levende Halfgeknotte strandschelpen *Spisula subtruncata*, wel honderden! Opmerkelijk, ik vond maar 1 levende Stevige strandschelp *Spisula solida*. Daarnaast lagen er ook zeer veel

levende en lege Amerikaanse zwaardscheden *Ensis directus* en af en toe een lege Messchede *Solen marginatus*. Verder lagen er ook opmerkelijk veel levende Gewone tapijtschelpen *Venerupis senegalensis*. Ik had nog nooit tijdens mijn strandzoektochten zoveel levende exemplaren gevonden, omdat ze bij ons op het strand levend niet zoveel aanspoelen. Er zaten zowel volwassen exemplaren bij als middelgrote exemplaren. Ook vond ik 2 Filipijnse tapijtschelpen *Ruditapes philippinarum*.

De volgende dag, maandag 8 oktober, besloot ik terug te gaan. Ik vond dezelfde soorten als de dag ervoor behalve dat ik dan een levende Wenteltrap *Epitonium clathrus*, een levende Otterschelp *Lutraria lutraria* en nog een levende Filipijnse tapijtschelp vond.

Op 9, 10 en 11 oktober nam ik het strand tussen Leffrinckoucke, Zuydcoote en Bray-Dunes onder de loep. Door de Oostenwind werd er zeer veel materiaal naar het strand gebracht, hier was het dan ook de moeite! Ik verzamelde op 3 dagen tijd een 300-tal Wijde mantels *Aequipecten opercularis*! Een leuke anekdote, ik ontmoette een Duitse bioloog die me vroeg wat ik aan het doen was. Ik zei: "I want to break my record" waarna ik mijn schelpenzak opentrok en hem al die Wijde mantels liet zien. Hij vond mijn openingszin geweldig en glimlachte van oor tot oor. Na een tof gesprek zette ik mijn zoektocht voort.

Het schelpenmateriaal was ondertussen hoofdzakelijk in de vloedlijn terechtgekomen. Daar vond ik nu ook zeer regelmatig grote volwassen levende exemplaren van de Filipijnse tapijtschelp. Het lijkt erop dat deze soort meer en meer te vinden is tussen het ander schelpenmateriaal. Ook hier weer zeer veel levende Gewone tapijtschelpen, Halfgeknotte strandschelpen maar geen Stevige strandschelpen. Verder vond ik 2 levende Grote strandschelpen *Macra stultorum*, 2 levende Tere platschelpen *Tellina tenuis* en 2 levende Wenteltrappen *Epitonium clathrus*!

Tot slot

Opmerkelijk is dat in dezelfde periode aan de Belgische Westkust zo goed als niets aangespoeld was, behalve in De Panne. Vanaf de Panne tot Duinkerke was het reuze interessant. De tripjes over de grens leverden me weer enkele leuke waarnemingen op en een leuke aanvulling voor de collectie. Het wordt alleen serieus puzzelen met 400 losse klepjes van de Wijde mantels... Maar het is het waard!

R. Buylestraat 11
8670 Oostduinkerke
aaron.fabrice@gmail.com

DE MEEUW

DE EEUWIGE TREKVOGEL

De meeuw is wel de sierlijkste, de zuiverste en meest aesthetische vogel die in ons kustgebied wordt aange troffen. Alle kustbewoners dragen met zich de onvergetelijken indruk welke deze zeevogel op hen heeft gemaakt. De visscher is er het meest vertrouwd mee daar ze, op hun lange reizen, op de masten en het touwwerk van z'n schip komen rusten, rond het schip zweven en den vischafval oppikken. Ze brengen hem een groot van het land en breken z'n gevoel van eenzaamheid.

Wandelaars hebben dezen vogel ge duldig bewonderd. Nooit verveelt hen dit elegant glijden, keeren, stilhan gen, dalen voortloopen en terug op stijgen. Het is moeilijk deze aandacht ige vogels te naderen want bij de minste onnatuurlijkheid vliegen ze op. Alleen hun hongerige maag kan er hen toe dwingen tot dicht bij den mensch te naderen.

Misschien komt dit wel door het feit dat ze dikwijls van «milieu» verande ren en zoo nooit met een bepaalde omgeving vertrouwd geraken. De meeuw is een trekvogel en de meeu wen die in de warme maanden aan onze kust verblijven zijn niet dezelfde als onze «wintermeeuwen». Ze voeden zich hoofdzakelijk met visch vischafval en schelpdieren en zoo komt het dat in het hooge Noorden, wanneer daar 's winters de zeeengten en zee kusten zijn toegevroren, geen enkele meeuw meer te vinden is, alhoewel het er 's zomers wit van ziet. Meeu wen trekken in wintertijd van het Noorden weg en reizen over land en zee naar zuidelijke gebieden. Eens in een bepaald gebied gevestigd, verblijft de meeuw er doorgaans een heel jaar getijde. Zoo blijven de meeuwen wel ke hier in den voorwinter aanlanden tot begin Maart op onze kust om pas dan naar hun zomerkwartier te trekken. De geheimen van de trektochten van bepaalde vogelsoorten werden, door toepassing van de «ring-methode», grootendeels opgehelderd. Zoo zijn veel gegevens over snelheid, gevolgd

banen en gewoonten - ook van de meeuwen - bekend geworden. Die methode wordt meestal door liefhebbers beoefend. Zij ringen een aantal jon ge vogels. Op den ring graveeren ze den naam van hun «vogelstation», een kenletter, een nummer en gebeurlijk nog andere gegevens. Wanneer een ander station een dezer vogels vangt wordt een rapport opgesteld waarvan natuurlijk een afschrift voor het uit gangstation bestemd is. Door het samenbrengen van al die resultaten uit de verschillende stations komt men tot zeer juiste en uiterst belang rijke ontdekkingen die door sommige stations, jaarlijks, in brochurevorm worden uitgegeven.

De bevindingen van deze stations hebben bewezen dat de snelheid van de meeuw werkelijk heel groot is. Meeuwen reizen in één dag van de Noorsche kust naar den golf van Bis caye.

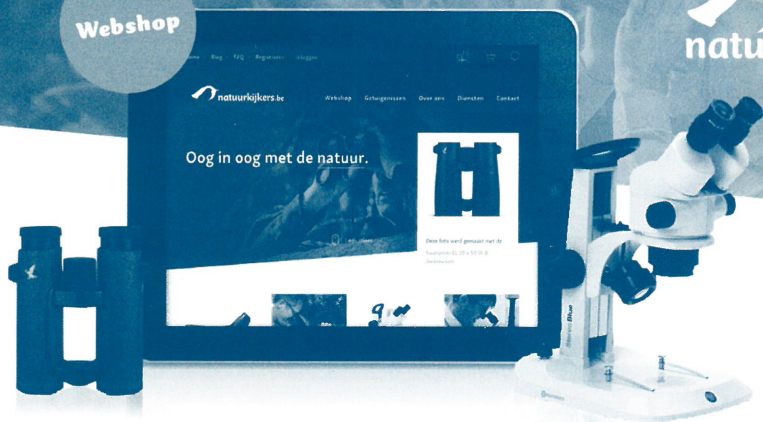
De bijzonderste trekwegen in Europa zijn drieërlei. De meeste meeuwen volgen de kusten van de Noordzeesta ten, de Fransche kust, de Portugee sche kust tot Gibraltar. Een andere weg loopt over Duitschland, Honga rijk, Yougoslavie, langsheen de Ita liaansche kusten tot Sicilië. En een derde weg, die echter niet veel «be vlogen» wordt gaat over Polen naar de Zwarte Zee toe. Houden de meeu wen soms lange afstandsvluchten en pogen zij ook af en toe hun «meeu wenrekord» te kloppen...? Deze vraag zouden we wellicht kunnen beant woorden moesten we het scherpe me lancholische gekrijsch van de meeuw kunnen verstaan maar iedereen zal het wel met ons eens zijn dat de meeuw, die vanuit een Noord Baltisch station vertrok en boven Belgisch Congo (bij de Nijlbron) werd neerge schoten, een mooien troostprijs ver diende.

De meeuw is een der eenvoudigste en toch heerlijkste sieraden van ons zeeschap. Zij is wel de trouwste bezoeker van onze havens en onze stranden. Zij is wel het treffendste symbool van onzen harden strijd tegen wind en water.

Walter.

Webshop

natuurkijkers.be

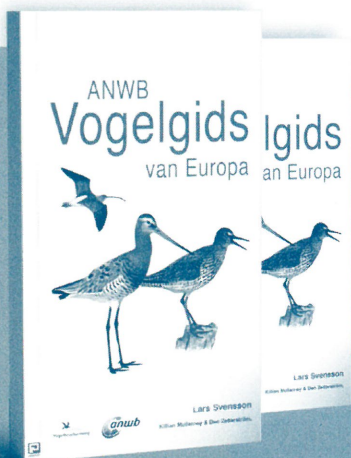
Wij hebben een

nieuwe website

Daarom delen wij cadeautjes uit!

Bestel vanaf nu online bij www.natuurkijkers.be

Dé speciaalzaak van Vlaanderen
met een ruime keuze aan de scherpste prijzen!

Bij iedere online
aankoop vanaf € 200
krijg je er een
gratis vogelgids* bij
t.w.v. € 35.

* Actie geldig tot 31 maart 2018.
Eén enkele vogelgids per aankoop.

natuurkijkers.be

Nederstraat 25 . 9700 Oudenaarde

+32 (0)55 61 33 13 . info@natuurkijkers.be . www.natuurkijkers.be

NB

